

ISPITNO PITANJE BR. 13: FORMA I SADRŽINA NAŠEG BILANSA STANJA

Na osnovu člana 26. stav 1. aktuelnog Zakona o računovodstvu iz 2013. godine ministar finansija je propisao „Pravilnik o formi i sadržini finansijskih izveštaja za privredna društva, zadruge i preduzetnike“ („Službeni glasnik RS“, br. 95/2014). Ovim pravilnikom uređuje se forma obrazaca finansijskih izveštaja i sadržina pozicija prezentiranih u tim obrazcima. Kada je u pitanju Bilans stanja (Izveštaj o finansijskoj poziciji) bilansna šema je trebala da bude razvijena u skladu sa Međunarodnim standardima finansijskog izveštavanja, odnosno Međunarodnim računovodstvenim standardom za mala i srednja preduzeća, kao i sa direktivama Evropske unije, što je navedeno u obrazloženju Predloga zakona.

Aktuelni obrazac bilansa stanja sadrži zaglavlje i bilansnu šemu. U zaglavlju se navode osnovni podaci o preduzeću: naziv, sedište, matični broj, šifra delatnosti kojom se preduzeće bavi i poreski identifikacioni broj (PIB). Šema bilansa stanja sadrži sedam kolona, što je prikazano u sledećoj tabeli:

BILANS STANJA
na dan-----20--- . godine
(u hiljadama dinara)

Grupa računa, račun	Pozicija	AOP	Napomena broj	Iznos		
				Prethodna godina		
				Tekuća godina	Krajnje stanje 20..	Početno stanje 1.1.20..
1	2	3	4	5	6	7

U bilansu stanja u koloni:

- Broj 1 iskazuje se broj grupe računa ili broj računa glavne knjige na osnovu kojih je sastavljen ovaj finansijski izveštaj,
- Broj 2 iskazuje se naziv ili opis bilansnog odeljka, bilansne grupe, odnosno bilansne pozicije,
- Broj 3 iskazuje se broj pozicije za potrebe automatske obrade podataka (AOP),
- Broj 4 iskazuje se broj napomene uz bilans stanja, da bi se u Napomenama uz bilans stanja ista lakše pronašla i povezala sa pozicijom koju objašnjava,

- Broj 5 iskazuje se iznos pozicije na dan bilansa tekuće godine (npr. 31.12.2014.),
- Broj 6 iskazuje se iznos pozicije na dan bilansa prethodne godine (npr. 31.12.2013.),
- Broj 7 iskazuju se podaci korigovani u skladu aktuelnim Međunarodnim standardima finansijskog izveštavanja i nacionalnim zakonskim propisima, i to samo u slučaju ako su podaci iz prethodne godine bili korigovani. Ako nije bilo korigovanja ova kolona se ne popunjava.

Kada je u pitanju globalna struktura propisane bilansne šeme značajno je ukazati na osnovne bilansne odeljke u aktivi i pasivi što je prikazano na sledećoj šemi:

AKTIVA	BILANS STANJA	PASIVA
A) Upisani a neuplaćeni kapital	A) Sopstveni kapital	
B) Stalna imovina	B) Dugoročna rezervisanja i dugoročne obaveze	
V) Odložena poreska sredstva	V) Odložene poreske obaveze	
G) Obrtna imovina	G) Kratkoročne obaveze	
D) Ukupna aktiva (poslovna imovina)	D) Gubitak iznad visine kapitala	
Đ) Vanbilansna aktiva	Đ) Ukupna pasiva	
	E) Vanbilansna pasiva	

Kada je u pitanju forma bilansa stanja uvid u zvaniču šemu pruža osnovu za zaključak da se radi o formi konta tj. stavke su razvrstane prema tkz. „horizontalnoj formi“.

Aktiva je podeljena na četiri bilansna odeljka (Upisani a neuplaćeni kapital, Stalna imovina, Odložena poreska sredstva i Obrtna imovina). Način rasčlanjavanja aktive i redosled odeljaka nije u skladu sa važećim Međunarodnim standardom 1 – Prezentacija finansijskih izveštaja, na koji se poziva zakonodavac. Takođe, nije u skladu sa novom računovodstvenom Direktivom 34/2013/EU.

Pasiva je segmentirana na način da obuhvata pet bilansnih odeljaka (Sopstveni kapital, Dugoročna rezervisanja i dugoročne obaveze, Odložene poreske obaveze, Kratkoročne obaveze i Gubitak iznad visine kapitala). Poređenje sa rasčlanjavanjem pasive prema Međunarodnom računovodstvenom standardu 1, kao i sa klasifikacijom prema Direktivi 34/2013/EU pruža osnovu za izvođenje zaključka da je zakonodavac propisao originalno rešenje.

Novo globalno ustrojstvo aktive i pasive ne može se oceniti kao uspješno samo zato što je originalno. Ovo zbog toga što je proklamovani cilj donošenja novog Zakona o računovodstvu bio usaglašavanje sa Međunarodnim standardima finansijskog izveštavanja za preduzeća određene pravne forme i veličine, odnosno usaglašanje sa direktivama Evropske unije za ostala preduzeća. Naime, njenim propisivanjem učinjen je korak nazad u odnosu na dostignuti nivo harmonizacija sa propisima EU u periodu od 1989. do 2002. godine, kao i u odnosu na nivo harmonizacije sa Međunarodnim računovodstvenim standardima u periodu od 2002. do 2013. godine.

Na kraju, želimo da ukažemo da nova šema bilansa stanja sadrži 72 stavke u aktivi i 65 u pasivi, dakle ukupno 137 pozicija. Prethodna šema iz 2006. godine je imala ukupno 50 pozicija, od čega 25 u aktivi i 25 u pasivi. Zbog toga je aktuelna šema bilansa stanja nepodobna za finansijsku analizu bez prethodnog sažimanja pozicija u manji broj homogenih stavki.

ISPITNO PITANJE BR. 19: FORMA I SADRŽINA NAŠEG BILANSA USPEHA

Kao što je to slučaj sa formom i sadržinom aktuelnog bilansa stanja, tako je i propisana šema bilansa uspeha rezultat dva cilja. Oba su navedena u obrazloženju predloga aktuelnog Zakona o računovodstvu iz 2013. godine. Prvi je opredelenje zakonodavca za direktnu primenu Međunarodnih standarda finansijskog izveštavanja, odnosno Međunarodnog računovodstvenog standarda za mala i srednja preuzeća. Drugi cilj je usaglašanje nacionalnih propisa sa direktivama Evropske unije. Naime, proces globalizacije nalaže primenu Međunarodnih računovodstvenih standarda za preduzeća određene pravne forme i veličine. Istovremeno, proces pridruživanja EU zahteva harmonizaciju finansijskog izveštavanja transponovanjem računovodstvenih direktiva u nacionalno zakonodavstvo, za preduzeća koja nisu obavezna da primenju MSFI/MRS.

Šema bilansa uspeha je propisana „Pravilnikom o formi i sadržini obrazaca finansijskih izveštaja za privredna društva, zadruge i preduzetnike“ („Službeni glasnik RS“ br. 95/2014). Obrazac sadrži zaglavlje i bilansu šemu. U zaglavlju se navode osnovni podaci o preduzeću: naziv, sedište, šifra delatnosti kojom se preduzeće bavi, matični broj preduzeća i poreski identifikacioni broj (PIB).

Šema bilansa uspeha sadrži šest kolona što je prikazano u tabeli koja sledi:

BILANS USPEHA
 Za period od ----- do ----- 20--. Godine
 - u hiljadama dinara -

Grupa računa, račun	POZICIJA	AOP	Napomena Broj	Iznos	
				Tekuća godina	Prethodna godina
1	2	3	4	5	6

Prva kolona je rezervisana za brojeve računa glavne knjige čijim zaključivanjem je sastavljen bilans uspeha. Sledeća kolona pod nazivom Pozicija služi za opis tj. naziv bilansnog odeljka, bilansne grupe, odnosno bilansne pozicije. Kolona broj 3, skraćeno označena AOP je popunjena brojevima za automatsku obradu podataka iz bilansa uspeha. Važnu ulogu u procesu finansijskog izveštavanja ima kolona broj 4, pod nazivom Broj napomene. Ovo zbog toga što se u nju unosi broj napomene vezane za konkretnu bilansnu stavku, koja se detaljnije objašnjava u Napomenama uz bilans uspeha. U poslednje dve kolone iskazuje se vrednost bilansnih pozicija i to uporedo – za tekuću i prethodnu godinu. Iznosi se iskazuju u hiljadama dinara.

Kada je u pitanju globalna struktura našeg aktuelnog bilansa uspeha, ona se šematski može prikazati na sledeći način:

A) POSLOVNI PRIHODI
B) POSLOVNI RASHODI
V) POSLOVNI DOBITAK
G) POSLOVNI GUBITAK
D) FINANSIJSKI PRIHODI
Đ) FINANSIJSKI RASHODI
E) DOBITAK IZ FINANSIRANJA
Ž) GUBITAK IZ FINANSIRANJA
Z) PRIHODI OD USKLAĐIVANJA VREDNOSTI OSTALE IMOVINE KOJA SE ISKAZUJE PO FER VREDNOSTI KROZ BILANS USPEHA
I) RASHODI OD USKLAĐIVANJA VREDNOSTI OSTALE IMOVINE KOJA SE ISKAZUJE PO FER VREDNOSTI KROZ BILANS USPEHA
J) OSTALI PRIHODI
K) OSTALI RASHODI

L) DOBITAK IZ REDOVNOG POSLOVANJA PRE OPOREZIVANJA
LJ) GUBITAK IZ REDOVNOG POSLOVANJA PRE OPOREZIVANJA
M) NETO DOBITAK POSLOVANJA KOJE SE OBUSTAVLJA, EFEKTI PROMENE RAČUNOVODSTVENE POLITIKE I ISPRAVKA GREŠAKA IZ RANIJIH PERIODA
N) NETO GUBITAK POSLOVANJA KOJE SE OBUSTAVLJA, RASHODI PROMENE RAČUNOVODSTVENE POLITIKE I ISPRAVKA GREŠAKA IZ RANIJIH PERIODA
NJ) DOBITAK PRE OPOREZIVANJA
O) GUBITAK PRE OPOREZIVANJA
P) POREZ NA DOBITAK
R) ISPLAĆENA LIČNA PRIMANJA POSLODAVCA
S) NETO DOBITAK
T) NETO GUBITAK

Na osnovu uvida u prethodnu bilasnu šemu može se zaključiti da se zakonodavac opredelio za formu liste tj. „vertikalnu formu“. Osnovna prednost ove forme prezentiranja bilansa uspeha je što omogućava utvrđivanje više nivoa rezultata (poslovni rezultat, rezultat iz finansiranja, rezultat pre oporezivanja, neto rezultat). Međutim, nedostaju neki međurezultati, kao na primer rezultat po osnovu ostalih prihoda i rashoda. Takođe, broj bilansnih odeljaka je neprimereno visok (ukupno 21 odeljak obeleženi slovima azbuke počev od slova A zaključno sa slovom T). S tim u vezi treba istaći da aktuelni bilans uspeha ima ukupno 69 stavki. Prethodna bilansna šema iz 2006. godine sadržala je 34 stavke, grupisanih u 10 bilansnih odeljaka, što je duplo manje.

Dublji uvid u pozicije aktuelne šeme bilansa uspeha pruža osnovu za tvrdjenje da izgrađena u skladu sa metodom ukupnih troškova. Pri tome, korekcija ukupnih troškova za povećanje ili smanjenje vrednosti zaliha nedovršene proizvodnje vrši se na strani rashoda. Navedeno rešenje je u skladu sa međunarodnom i evropskom regulativom, koja dozvoljava kako korekciju na strani rashoda, tako i korekciju na strani prihoda. Od 2002. godine do 2013. godine u našoj zemlji korekcija se vršila na strani prihoda. Promena koja je izvršena u novoj bilasnoj šemi, a nije bila neophodna, ima za posledicu diskontinuitet u načinu implementacije izabrane metode ukupnih troškova. Taj diskontinuitet onemogućava poređenje podataka u više uzastopnih obračunskih perioda na primer u petogodišnjem periodu (2012-2017.). Preciznije rečeno, poređenje je moguće uz nesrazmerno visoke troškove prilagođavanja.

ISPITNO PITANJE BR. 20: FUNKCIJE I SADRŽAJ NAPOMENA UZ FINANSIJSKE IZVEŠTAJE (ANEKSA)

Prema Zakonu o računovodstvu iz 2013. godine set finansijskih izveštaja koji čine Godišnji zaključak jesu:

- 1. Bilans stanja**
- 2. Bilans uspeha**
- 3. Izveštaj o ostalom rezultatu**
- 4. Izveštaj o tokovima gotovine**
- 5. Izveštaj o promenama na kapitalu**
- 6. Napomene uz finansijske izveštaje.**

Napomene uz finansijske izveštaje su kvalitativni izveštaj koji ima zadatak da dopuni kvantitativne finansijske izveštaje dodatnim podacima, objašnjenjima, dubljim rašlanjavanjem pojedinih pozicija u kvantitativnim izveštajima sa obrazloženjem koje može da koriguje njihovu informacionu sposobnost. U procesu usaglašavanja MRS/MSFI sa američkim opšteprihvaćenim računovodstvenim principima (GAAP) došlo je do terminološkog usaglašavanja naziva izveštaja Aneks sa američkim terminom, što je uslovalo upotrebu naziva Napomene uz finansijske izveštaje umesto Aneksa.

Osnovne funkcije Napomena uz finansijske izveštaje su:

- **Funkcija interpretacije** koja podrazumeva interpretaciju finansijskih izveštaja kojom se sprečava njihovo pogrešno tumačenje. U vidu se pre svega imaju informacije o korišćenim metodama bilansiranja tj. procenjivanja;
- **Funkcija rasterećenja** podrazumeva da se rasterećuju finansijski izveštaji da bi bili pregledni i jasni, pri čemu se ne smanjuje iskazna moć Godišnjeg zaključka u celini, jer se informacije ne gube već ih preuzimaju Napomene uz finansijske izveštaje;
- **Funkcija dopune** uslovljena je ograničenim informacionim mogućnostima finansijskih izveštaja, jer oni nisu u stanju da prikažu brojne kvalitativne i nefinansijske informacije (na primer, potencijalne obaveze, broj zaposlenih, broj akcija iz kojih se sastoji osnovni kapital itd.), pa ih tako Napomene dopunjuju dodatnim podacima, objašnjenjima i dubljim rašlanjavanjem pojedinih pozicija i obrazloženjem;
- **Funkcija korekcije** uslovljena je promenama u načinu procenjivanja koje se mogu javiti i odrediti promene u prikazivanju uspeha i finansijske

strukture u odnosu na ranije godine. Zato Napomene uz finansijske izveštaje imaju funkciju da kvantificiraju i prikažu razlike koje su nastale po osnovu promena metoda procenjivanja, čime se koriguje slika prikazana Bilansom stanja i Bilansom uspeha.

Prema našem Zakonu o računovodstvu iz 2013. godine i Pravilniku o sadržini i formi obrazaca finansijskih izveštaja iz 2014. godine Napomene uz finansijske izveštaje sadrže:

1. opšte informacije i
2. dodatne informacije.

Opšte informacije obuhvataju opise ili detaljnije raščlanjavanje iznosa prikazanih u Bilansu stanja, Bilansu uspeha, Izveštaju o ostalom rezultatu, Izveštaju o tokovima gotovine i Izveštaju o promenama na kapitalu. To su sledeće opšte informacije:

1. opšte informacije o pravnom licu (sedište, pravna forma, opis prirode poslovanja i glavnih aktivnosti, naziv matičnog pravnog lica i krajnjeg vlasnika matičnog pravnog lica, podatak o prosečnom broju zaposlenih u toku godine).
2. informaciju o usaglašenosti sa nacionalnim propisima i MRS/MSFI,
3. informaciju o korekciji početnog stanja po osnovu greške i promena računovodstvenih politika,
4. informacije o opštim računovodstvenim politikama tj. primenjenim osnovama za vrednovanje pozicija finansijskih izveštaja
5. informacije o specifičnim računovodstvenim politikama odabranim i primenjenim na poslovne promene i događaje,
6. informacije o stavkama koje se nisu kvalifikovale za priznavanje u kvantitativnim izveštajima, a značajne su za ocenu finansijskog položaja i uspešnosti poslovanja pravnog lica.

Dodatna prikazivanja i obelodanjivanja u Napomenama uz finansijske izveštaje sadrže:

1. dodatne informacije vezane za pozicije koje su prikazane u finansijskom izveštaju, prema redosledu obrazaca i pozicija u obrascima,
2. dodatna obelodanjivanja koja zahtevaju MRS/MSFI.

Predmetni nastavnici:
Prof. dr Milorad Stojilković
Prof. dr Ljiljana Bonić